

## מדד השלום – נובמבר 2016

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

מדד השלום הוקדש בחלקו הראשון להשפעות החזויות של בחירת דונאלד טראמפ כנשיא ארה"ב הבא. חלקו השני הוקדש לשאלות שעניינן נושאי פנים הקשורים בסכסוך ובכלל זה הקשר שבין ערכים דמוקרטיים לביטחון הלאומי.

**טראמפ טוב לישראל:** כמחצית מהציבור היהודי (48.5%) בדעה שהנשיא האמריקני הנכנס טראמפ הוא יותר בעד ישראל, שעה ש-1% בלבד סבורים שהוא יותר בעד הפלסטינים. 22% חושבים שהוא בעד שני הצדדים באותה מידה ו-7% בדעה שאינו בעד אף צד. נוכח חוסר הוודאות בעניין, לשיעור גבוה במיוחד של הנשאלים (22%) לא היתה דעה ברורה בנדון. יש לציין כי בקרב המרואיינים שהגדירו עצמם מימין שיעור הסבורים כי טראמפ הוא יותר בעד ישראל הוא בחזקת רוב, וכפול כמעט משיעורם בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל. הוא הדין בציבור הערבי – אם כי מן הסתם בנימה אחרת: כמו בימין היהודי, גם כאן רוב ברור (60%) סבורים כי הנשיא הנבחר טראמפ הוא יותר בעד ישראל.

**המדיניות החזויה בנוגע לסכסוך:** באשר לסכסוך הישראלי-פלסטיני, הדעה השכיחה בציבור היהודי (47%) היא שהממשל האמריקני החדש ינסה לשכנע את הצדדים להגיע לפשרה ולהסכם ביניהם. 22% מעריכים שהוא לא יתערב בנעשה, ו-17% חושבים שהממשל החדש יפעיל על שני הצדדים לחץ כבד להגיע להסכם. הערכות אלה תואמות במידה רבה את רצונו של הציבור היהודי: לשאלה "מה היית רוצה שהממשל האמריקני יעשה?" השיבו השיעור הגבוה ביותר (40%) שהם היו רוצים שהממשל החדש ינסה לשכנע את שני הצדדים להגיע להסכם, 33% העדיפו שלא יתערב בסכסוך, ו-19% שיפעיל על הצדדים לחץ כבד להגיע להסכם. פילוח של התשובות לפי מחנה פוליטי לא העלה הבדלים שיטתיים באשר לצפי לגבי מדיניות ממשל טראמפ בנושא הסכסוך. ואולם, כשמדובר בהעדפות, מצאנו כי בקרב מי שהגדירו עצמם מימין גבוה יותר שיעורם של מי שלא היו רוצים שהממשל יתערב בנעשה ואילו בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל גבוה יותר שיעורם של מי שהיו רוצים שהוא יפעיל לחץ כבד על שני הצדדים להגיע להסכם.

כמו בציבור היהודי, גם בציבור הערבי השיעור הגבוה ביותר (42%) סבורים כי הממשל החדש ינסה לשכנע את הצדדים להגיע להסכם, אבל כאן שיעור המאמינים שהוא לא יתערב גבוה מאשר בציבור היהודי (32%). בשאלה זו, באופן חריג, שיעור ה"לא יודעים" בציבור היהודי עולה על השיעור המקביל בציבור הערבי. באשר להעדפות, בציבור הערבי כמעט שני שלישים היו רוצים כי ממשל טראמפ ישכנע את הצדדים להגיע להסכם.

**הבנייה בשטחים:** השיעור הגבוה ביותר בציבור היהודי מאמין שממשל טראמפ לא יתערב בבניה של ישראל ביהודה ושומרון/הגדה המערבית (39%) או אף ייתמוך בבניה (23%). רק מיעוט קטן של 18% סבור שהוא ימנע את הבנייה והשאר (20%) אינם יודעים. בציבור הערבי השיעור הגבוה ביותר (48%) סבורים כי ממשל טראמפ יתמוך בבנייה הישראלית בשטחים ורק 11% מעריכים כי הוא יפעל כדי למנוע אותה. כשליש סבורים כי הוא לא יתערב בעניין זה.

**יחסי ישראל-ארה"ב בעידן טראמפ:** רוב גדול מאוד בציבור היהודי (80.5%) הביעו הסכמה לדבריו של רון דרמר, שגריר ישראל בארה"ב, שאמר לאחרונה כי "לישראל אין ספק שהנשיא הנבחר טראמפ הוא חבר קרוב של ישראל... אנו מצפים לעבוד עם כל החברים בממשל טראמפ... ולהפוך את הברית בין ישראל לארה"ב לחזקה מתמיד". כשיעור הזה ממש בציבור הערבי סבורים כי יחסי ישראל-ארה"ב יעלו כפורחים בתקופת כהונתו של טראמפ, אם כי צפי זה אינו בהכרח לרוחו של ציבור זה.

**האנטישמיות בארה"ב:** על רקע האמור לעיל בנוגע לתחושת האחוה הצפויה מצד ממשל טראמפ לא מפתיע כי רוב הציבור היהודי (55%) סבורים כי החשש שבחירתו של הנשיא החדש תביא לעלייה באנטישמיות בארה"ב אינו מוצדק. יתירה מזו, החשש משגשוג האנטישמיות בארה"ב בעקבות בחירת טראמפ הוא גבוה במידה ניכרת בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל ואף במרכז בהשוואה למי שהגדירו עצמם ימין. והיה ויתברר שהאנטישמיות בארה"ב אכן מתחזקת, רוב גורף (73%) מחזיק בדעה שממשלת ישראל צריכה להתערב לטובת יהודי ארה"ב ולהפעיל את קשריה עם הממשל האמריקני כדי שיפעל נגד גילויי האנטישמיות. ממצא זה מעיד הן על סולידריות של יהודי ישראל עם יהדות ארה"ב והן על תחושת האחריות כלפיה. יש בכך גם כדי להעיד על האמונה בציבור היהודי שיש ביכולתה של ישראל להשפיע על הממשל האמריקני החדש ואינדיקציה לתפקיד מעין "הור" שהיהודים הישראלים לוקחים על עצמם כלפי יהדות התפוצות.

מהזירה החיצונית עברנו לעסוק בזירה הפנימית, ראשית עסקנו בשני נושאים שעמדו על הפרק בימים האחרונים:

**מדיניות הממשלה ושלטון החוק:** כידוע, היישוב עמונה בשומרון אמור להתפנות בסוף חודש דצמבר לפי החלטת בג"ץ שקבעה שהוא נבנה ללא היתרים ובחלקו על קרקע פרטית של פלסטינים. בלחץ מפלגת הבית היהודי הממשלה מקדמת חוק מיוחד שיאפשר להימנע מפינוי היישוב (חוק ההסדרה). זאת, בניגוד לעמדת היועץ המשפטי לממשלה הטוען כי יש להימנע מחקיקה כזו, העוקפת את הוראת בג"ץ ופוגעת בשלטון החוק ואף מסכנת את ישראל בכך שתופנה כלפיה ביקורת רבה בזירה הבינלאומית על פי אמות המידה של החוק הבינלאומי. על רקע זה שאלנו עם איזה משתי העמדות המרואינים מסכימים יותר – זו של הממשלה או זו של היועץ המשפטי. התשובות מלמדות שהציבור היהודי חלוק בשאלה זו, כאשר שיעור התומכים בעמדת הממשלה (46%) גבוה אך במעט משיעור התומכים בעמדת היועץ המשפטי (43%). פילוח העמדות לפי מחנה פוליטי מעלה את התוצאות הצפויות: בקרב מי שהגדירו עצמם ימין למעלה משני שלישים מזדהים יותר עם עמדת הממשלה, שעה שבקרב מי שהגדירו עצמם שמאל כ-80% מזדהים יותר עם עמדת היועץ המשפטי.

**"חוק המואזינים":** נושא נוסף שעמד לאחרונה על סדר היום הממשלתי והציבורי הוא "חוק המואזינים" האוסר על הפעלת מערכת כריזה במסגדים בישראל. 56% מהציבור היהודי תומכים כיום בחוק שאוסר לאחרונה בוועדת השרים לענייני חקיקה. עם זאת, רוב גדול מעט יותר (59%) סבור שניתן היה להגיע להבנות בנושא ההפרעה מקריאת המואזינים ולפתור את הבעיה גם בדרכים פחות רשמיות. בציבור הערבי מצאנו קונצנזוס (93%) שניתן היה להגיע להבנות ולפתרון משיביע רצון בדרכים פחות פורמליות מחקיקה.

ובשאלות פנימיות מעט יותר עקרוניות:

**עתידי יהודה ושומרון/הגדה המערבית:** בדומה לחודש שעבר, גם הפעם מצאנו כי בציבור היהודי שיעור התומכים בסיפוח למדינת ישראל של כל יהודה ושומרון/הגדה המערבית (44%) עולה במובהק על שיעור המתנגדים לכך (38%). אשר לטענה לפיה "אם השטחים יסופחו ותוקם מדינה אחת תחת שלטון ישראל, לא תהיה ברירה אלא לתת לפלסטינים זכויות אזרח שוות ומלאות", 48% אינם מסכימים לטענה ואילו 42% מסכימים לה. כלומר, רוב קטן אך מובהק בציבור היהודי תומך במצב שבקהילה הבינלאומית נתפס כאפרטהייד.

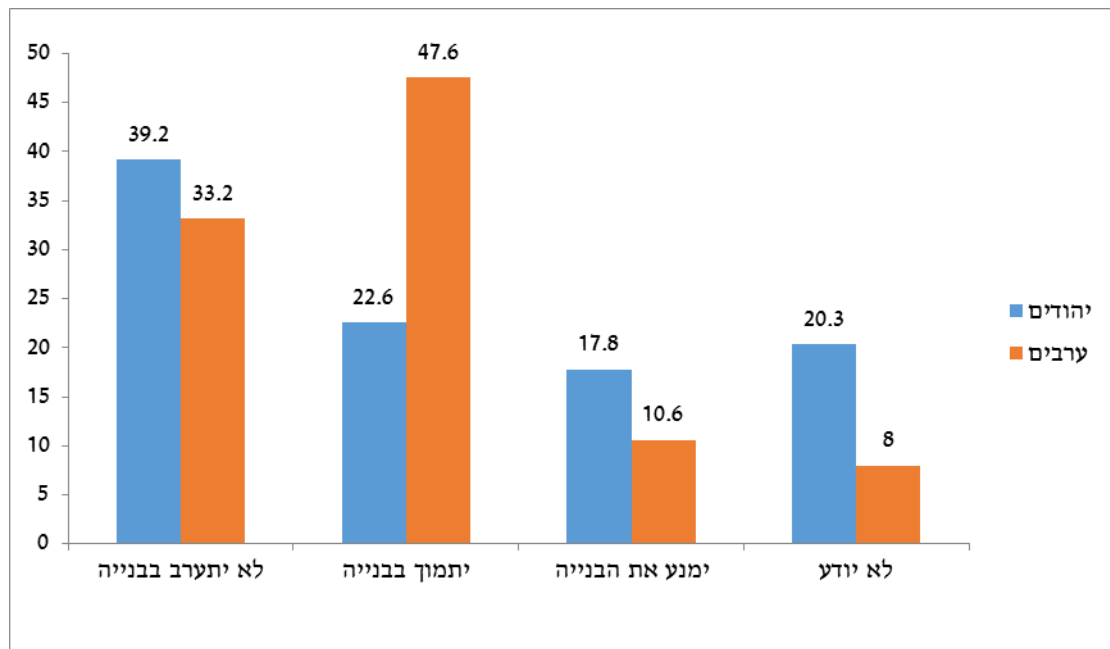
**העם היהודי העם הנבחר?** לשאלה "האם אתה מסכים או לא מסכים עם האמירה הבאה: 'העם היהודי הוא העם הנבחר ולפיכך עולה על עמים אחרים'?" השיבו אמנם הרוב בקרב הנשאלים היהודים בשלילה (55%) אבל מיעוט גדול מאוד (41%) השיבו על כך בחיוב. פילוח של התשובות לשאלה זו לפי מחנה פוליטי העלה כי בקרב מחנה הימין יש רוב למעריכים כי העם היהודי הוא נבחר ועולה על העמים האחרים שעה שבמרכז ובשמאל רק מיעוט קטן סבור כך. פילוח לפי דתיות העלה רוב עצום למצדדים בעליונות העם היהודי בקרב החרדים (כ-80%), המסורתיים-דתיים (כ-72%) והדתיים (כ-64%). רק מיעוט זעום סבורים כך בקרב המסורתיים הלא דתיים והחילונים. בהקשר זה, מעניין גם להביא את הממצא לפיו הציבור היהודי נחלק שווה בשווה בין מי שמסכימים עם האמירה לפיה "הערבים מבינים רק כוח" (49%), לבין מי שאינם מסכימים לה (47.5%). פילוח התשובות לשאלה זו לפי מחנה פוליטי ולפי דתיות מעלה תמונה קרובה מאוד לזו של פילוח התשובות לשאלה הקודמת.

**ביקורת על המדיניות בעת מתיחות בטחונית:** רוב מסוים (55%) בציבור היהודי מסכימים שהביקורת על המדיניות בעת מתיחות בטחונית היא פסולה. ברוח זו, אין זה מפתיע, אם כי מדאיג מבחינה דמוקרטית, שכמעט מחצית מאזרחי ישראל היהודים סבורים שמחנה השמאל אינו נאמן למדינה (48%). שיעור זה גבוה במעט אך במובהק מבחינה סטטיסטית משיעור החושבים ההיפך (43%). לעומת זאת, בציבור הערבי כ-69% חושבים כי השמאל בישראל הוא כן נאמן למדינה.

**שימוש בכוח לסיכול מדיניות "מזיקה":** שאלנו, "יש הטוענים כי אם אזרח או קבוצת אזרחים חושבים שהממשלה פועלת בניגוד למה שהם רואים כאינטרסים לאומיים של ישראל, זכותם לנסות ולמנוע את פעולת הממשלה אפילו על-ידי שימוש בכוח. האם אתה מסכים או לא מסכים לטענה זו? רק 9% בציבור היהודי (ו-24% בציבור הערבי) הביעו תמיכה באמירה זו. לא נמצא קשר ברור בין התשובות לשאלה זו לשייך עצמי למחנה פוליטי זה או אחר.

**מדד המשא ומתן: 45.3 (יהודים) – 43.4**

תרשים החודש: לדעתך, מה תהיה עמדת ממשל טראמפ בנוגע לבנייה של ישראל ביהודה ושומרון/הגדה המערבית? (% לפי לאום)



מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 29 בנובמבר-1 בדצמבר 2016, בקרב 600 מרואיינים (500 יהודים, 100 ערבים), המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם -  $\pm 4.1\%$  ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>